

La temptació iraquiana

Després de la ràpida victòria sobre Al-Qaida, els falcons de l'administració nord-americana poden estar preparant el terreny per a una intervenció militar a l'Iraq, un país acusat de donar suport a organitzacions terroristes. Una dècada després de la Guerra del Golf els Estats Units tornen a amenaçar Bagdad.

Malgrat afirmar que "el primer és el primer", referint-se a l'Afganistan, el president nord-americà ha advertit Saddam Hussein de les conseqüències greus per al seu país si no permet el retorn immediat dels inspectors de les Nacions Unides, expulsats des del desembre del 1998, a les instal·lacions militars iraquianes. A més de sospitós de fabricar armes de destrucció massiva, l'Iraq figura en la llista de països acusats de donar suport a organitzacions terroristes. D'aquesta manera, els rumors sobre una possible intervenció a l'Iraq després d'acabar amb els talibans van prenent força.

De moment, els EUA no han aconseguit convèncer els aliats de l'anomenada "guerra contra el terrorisme" de la conveniència d'atacar l'Iraq. Les propostes per reforçar el control de les Nacions Unides sobre les importacions militars a l'Iraq a canvi de facilitar l'accés als productes de primera necessitat han estat rebutjades pels altres membres importants del Consell de Seguretat de l'ONU, Rússia i la Xina.

Tanmateix, l'administració Bush està realitzant esforços per guanyar el suport dels seus principals aliats al Pròxim Orient per mirar de repetir la formació d'una coalició internacional anti-Saddam Hussein tal com va succeir al 1991. Davant d'una opinió pública àrab decebuda per la incapacitat dels mediadors nord-americans en el conflicte araboisraelià i l'empitjorament de les relacions entre els Estats Units i Aràbia Saudita després dels atemptats suïcides contra les Torres Bessones a Nova York, la participació de Turquia en una possible campanya militar a l'Iraq és més que mai imprescindible per a Washington.

Un bon negoci. La col·laboració de Turquia ja va ser essencial per a la victò-

ria de la coalició multinacional contra l'Iraq ara fa deu anys. Des de les bases aèries de İnçirlik, Batman i Bitlis, els EUA van poder bombardejar les posicions iraquianes de manera contínua. Des de llavors, la presència dels avions nord-americans i britànics a Turquia per controlar la zona d'exclusió aèria al nord de l'Iraq ha estat una peça clau de la política dels EUA respecte a Saddam Hussein. El Govern d'Ankara, però, retreu a Washington el fet que les sancions contra l'Iraq han suposat la pèrdua de 35 bilions de dòlars per a Turquia durant la dècada dels noranta. A més, el Govern turc tem que la necessària aliança dels Estats Units amb els kurds de l'Iraq torni a revifar el moviment nacionalista kurd dins de les seves fronteres.

Tot i les reticències del Govern turc, la recent visita del secretari d'estat nord-americà, Colin Powell, a Ankara ha aconseguit llimar les diferències. Així, el ministre de Defensa turc, Sabahattin Çakmakoglu, reconeixia que el suport de Turquia durant la Guerra del Golf i durant l'actual guerra contra el terrorisme es podria repetir en un futur proper a l'Iraq. Per a Ankara és evident que el desplegament militar nord-americà a l'Afganistan té altres objectius al Pròxim Orient. Els rumors sobre una possible instal·lació de bases nord-americanes a la Corn d'Àfrica per lluitar contra les organitzacions islamistes actives a països com Somàlia vindrien a confirmar aquest punt de vista.

Les condicions de Turquia per a la seva participació són, d'una banda, l'obtenció d'un clar suport de l'ONU i, de l'altra, la formació d'una àmplia coalició internacional. La diplomàcia turca deixava entendre d'aquesta manera que el no-accés dels inspectors de les Nacions Unides a les instal·lacions iraquianes no seria un motiu suficient per participar en opera-

cions militars contra l'Iraq. Tanmateix, tal com el mateix ministre de Defensa va reconèixer amb fortes dosis de *realpolitik*, unes "noves condicions podrien comportar noves prioritats a l'agenda".

El camí per l'acostament de posicions va ser preparat per l'antic director de la CIA, James Woolsey, en suggerir que Turquia podria participar en els atacs contra l'Iraq a canvi d'una participació important en l'explotació del petroli de les regions de Mossul, Kirkuk i Khanaqin situades al nord del país, habitat per més de quatre milions de kurds. Aquests pous de petroli, però, es troben actualment sota control de Saddam Hussein i representen la primera font de riquesa del país. En un article posterior publicat a *The Washington Post*, Woolsey explicava que les preocupacions turques davant d'una possible extensió de la qüestió kurda en cas de conflicte bèl·lic podrien veure's satisfetes mitjançant el control compartit del nord de l'Iraq juntament amb les dues principals forces kurdes, el PDK (Partit Democràtic del Kurdistan) i la UPK (Unió Patriòtica del Kurdistan). La visita de Colin Powell a Turquia hauria esvaït les darreres reticències. El patró de la companyia nacional de petroli turca (TPAO), Kenan Veziroglu, afirmà a mitjan desembre que la TPAO es preparava per explorar deu nous jaciments de petroli a la zona controlada pel PDK.

Els Estats Units tenen, a més a més, altres arguments per convèncer Turquia, com són el suport diplomàtic a la integració turca a la Unió Europea, la venda indiscriminada de tot tipus d'armament modern i la realització efectiva d'un gran oleoducte que hauria de portar el petroli del mar Càspia fins al Mediterrani, travessant el territori turc. En discussió des de principi dels anys noranta, aquest projecte multimilionari podria rebre ara els crèdits necessaris a canvi del suport logístic de Turquia.

El model afganès. L'èxit militar dels Estats Units en col·laboració amb l'oposició antitalibana a l'Afganistan ha servit perquè els defensors d'una intervenció directa contra Saddam Hussein vegin en el cas afganès un model a seguir a l'Iraq. Així, mentre que els avions nord-ameri-

Saddam Hussein torna a sentir de ben a prop l'alè nord-americà. La tàctica que des d'ara segueixin l'oposició interna i Turquia pot esdevenir clau de cara a qualsevol decisió dels EUA.

cans podrien bombardejar l'Iraq des de les bases aèries de Turquia, l'oposició iraquiana podria avançar sobre el terreny. Entre les files republicanes, cada cop se senten més veus reclamant nous esforços per part del president Bush per consolidar l'oposició iraquiana.

Formada per comunistes, nacionalistes kurds, xiïtes, islamistes i monarquistes, l'oposició iraquiana no ha estat capaç de trobar una direcció estable i acceptada per tots els grups. Després de rebre una gran quantitat de diners i ajut logístic, aquesta va passar a ser gairebé oblidada pels Estats Units des del final dels anys

**Ja abans
dels atemptats
de l'11-S Bush
havia pensat
d'aixecar
la protecció aèria
de la zona de
seguretat kurda**

noranta. Per alguns observadors, Bush estaria esperant veure l'evolució del govern de transició afganès creat després dels acords de Bonn. El retorn d'una certa cooperació entre les diferents faccions afganeses a partir del 22 de desembre podria convertir-se en un argument de pes per intentar transplantar l'experiència afganesa a l'Iraq.

Reorganitzats a l'exili després de la desfeta del 1996 al nord de l'Iraq, els únics grups de l'oposició amb una força real a l'interior del país són els comunistes i les faccions kurdes, PDK i UPK. De moment, però, la reedició d'una nova "Coalició del Nord" a l'Iraq sembla difícil. Els contactes entre els comunistes i Washington semblen improbables, mentre que els dos partits polítics kurds que controlen una part del nord de l'Iraq s'han manifestat contraris a una intervenció dels Estats Units a l'Iraq, considerant que el futur del país hauria de ser decidit pels seus ciutadans i no pas per una força estrangera.

La prudència dels líders kurds s'explica en gran part pels tràgics esdeveniments de la fi de la Guerra del Golf. Després d'encoratjar els kurds al nord i els xiïtes al sud de l'Iraq a rebel·lar-se contra el govern de Saddam Hussein, George Bush pare va decidir de no ajudar-los

Els kurds desconfien molt dels moviments dels EUA. S'hi han acostumat a una autonomia vigilada pels serveis turcs.

militarment. Pocs dies després de prendre el control del nord de l'Iraq, el PDK i la UPK es van quedar sols davant de l'exèrcit iraquí. La població civil que recordava els atacs iraquians del 1988 amb armes químiques va fugir en massa a les fronteres de Turquia i l'Iran. Milers de kurds van morir fugint de les bombes iraquianes i a causa del fred sense que l'administració nord-americana s'immutes. Tan sols una opinió pública commoguda pel destí dels dos milions de refugiats kurds va ser capaç de provocar un dels primers casos d'ingerència interna-

cional en els afers d'un país sobirà mitjançant la creació d'una zona de seguretat al nord del paral·lel 36.

Els kurds són conscients que només alguns mesos abans dels atemptats suïcides a Nova York, l'administració Bush s'estava plantejant d'aixecar la protecció aèria de la zona de seguretat kurda seguint la doctrina del "no losing man" o "risc zero" pels soldats nord-americans. Les possibles conseqüències sobre la població civil kurda no semblaven estar a l'ordre del dia. Ara, però, les prioritats poden haver canviat. El desplaçament a principi de desembre d'una comissió d'alts responsables nord-americans a la regió controlada pel PDK i la UPK ha estat interpretat com un intent de fer oblidar alguns "errors" passats i de demostrar el suport de Washington als grups opositors.

Retorn d'un somni? El segon motiu de desconfiança dels kurds és la por a una possible annexió del nord de l'Iraq per part de Turquia. La presència al nord de l'Iraq de bases de la guerrilla kurda de Turquia va servir d'excusa perquè Ankara intervingués a partir del 1994 en els afers interns de la jove administració

autònoma kurda. Més tard, aprofitant les baralles intestines entre les dues principals faccions kurdes, Turquia va aprofitar l'ocasió per enviar uns 40.000 soldats preparats per crear un "cordó sanitari" o "zona tap" a la frontera turcoiraquiana.

Des de llavors, les visites dels líders kurds a la capital turca i les consultes sobre temes "comuns" com la seguretat i el comerç a la frontera turcoiraquiana han esdevingut moneda corrent. Pressionat pels Estats Units, el govern regional kurd ha hagut d'acostumar-se a una espècie d'autonomia vigilada per l'exèrcit i els serveis secrets turcs.

De fet, la classe política turca ha expressat en diverses ocasions l'aspiració a annexionar l'antic Mossul, un territori considerat com a part integrant de la pàtria i perdut injustament a causa dels interessos imperialistes britànics a l'Iraq el 1925. Si bé les reivindicacions sobre el nord de l'Iraq han servit sobretot per despertar el nacionalisme turc més tronat en períodes de crisi, el cert és que l'anomenat "nou desordre mundial" podria ser el moment propici per realitzar un vell somni expansionista.

Jordi Tejel

Deu anys després

El bloqueig econòmic imposat per les Nacions Unides a l'Iraq ara fa deu anys ha tingut efectes ben diferents sobre la població. D'una banda, el Govern central ha reforçat el monopoli sobre els sectors estratègics com l'alimentació, la medicina i l'energia. Per als crítics, el programa de les Nacions Unides "Petroli per aliments" iniciat el 1996 no ha significat una millora considerable en la qualitat de vida a l'Iraq. El Govern de Saddam Hussein, sent el darrer responsable de la distribució dels productes de primera necessitat, hauria aprofitat aquest fet per crear xarxes de clientelisme. Una petita part de la població ha sabut beneficiar-se'n i enriquir-se a canvi de mantenir lligams amb el règim. Al mateix temps, una nova burgesia iraquiana ha aparegut gràcies al tràfic de productes de luxe provinents de països veïns com l'Àrabia Saudita, Jordània, Síria o l'Iran.

A l'altre extrem, la majoria silenciosa del país pateix les conseqüències de les sancions i s'ha anat empobrint. Així, les dades de l'UNICEF parlen d'una mortalitat infantil propera a les 40.000 víctimes a l'any. D'aquesta manera, en deu anys el nombre de víctimes entre els infants s'acostaria al mig milió, sense parlar de les persones grans i de la resta de la població.

Davant d'aquesta situació, algunes veus s'han aixecat contra l'embargament a l'Iraq. Diversos avions procedents de Rússia i de països àrabs com Jordània o el Marroc han violat el blo-

catge aeri imposat pels Estats Units. Països europeus com França i Alemanya també s'han mostrat crítics amb una mesura que divideix els membres del Consell de Seguretat. Les crítiques al bloqueig avançades pels estats, però, obeeixen a motius ben diferents: geoestratègics (la Xina i Rússia), comercials (França, Turquia) i polítics (països àrabs).

Una qüestió, però, que tant els països favorables com els contraris a l'embargament de l'ONU semblen evitar és què passaria amb el govern autònom kurd creat el 1992 si es retirés la protecció internacional i Saddam Hussein recuperés el control sobre el nord de l'Iraq. La regió kurda gaudeix avui dia d'un parlament propi, d'un cert progrés econòmic i d'una autonomia cultural impensables deu anys enrere. Malgrat els conflictes interns, els kurds s'han dotat de les estructures pròpies d'un estat i a mesura que passa el temps sembla cada cop més difícil un retorn a l'*statu quo* anterior a la guerra del Golf.

Els països veïns (l'Iran, Síria i Turquia) sempre s'han manifestat contraris a la creació d'un estat kurd per evitar una possible reacció en cadena entre els kurds que viuen a dins de les seves pròpies fronteres. Tanmateix, qualsevol canvi de la política nord-americana envers l'Iraq suposarà tard o d'hora un replantejament de la qüestió kurda a l'Iraq. Deu anys després, Bush fill torna a tenir la paraula. **J. T.**